Број 111. У Новом Саду, у уторак 20. маја 1908. Година XLIII.

„Застава“ излази сваки дан двапута, а недељом свецом и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. а на три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул, бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Нитковлук.

Оно што „Бранник“ данас чини то је управо нитковлук, најподлије врсте. Да ли то чини у свом безумљу или у грозној својој покварености, све једно је. Биће и једно и друго. И стари невољалац заједно са својим присним, а по староме обичају своме, замесио је зло, али други треба да га изведе, други треба за то да страда, а овога пута неуки у народу српском.

У смислу закона који је донела велика већина угарског сабора и краљ га потврдио, на свима школама има да се метне мађарски назив, а немађарским народима остаје на вољу, да поред тог званичног назива метну и назив на свом матерњем језику.

По наређењу тога закона и на српској новосадској вероисповедној школи извршава се то. И „Бранник“ и његов у злу огрезли госа, употребили су ту прилику не само да најнитковскије оклеветају радикале, већ и да масу раздраже, да доведу чак можда и до каквог зла. И наравно страдао би тај неуки свет, а виновницима тог зла, не би опет било ништа.

И тек што је био отпочео посао, а два три од „Бранника“ занесена човека нададоше грдити радикале и заустављати свет, да га раздраже. „Бранник“ наравно одма стаде писати о издајицама радикалима, који продаше своје српске школе Мађарима. Донео је како ће радикали премазати чак и слику св. Саве на згради. И донео је како народ плаче и проклиње радикале, а пиљарице вичу: Овамо те метле и обранице, да измеримо леђа тим издајицама и т. д.

Њих дакле отворено дражи, а да би себе опрао од свега, доноси на једном месту, како: **нико не говори о спречавању извршења донесеног закона — то се ни не сме учинити, закон се мора извршити.** Ово је наравно написано с тога, ако би власт позивала. Видите ли ту подлост и тај нитковлук бранниковски. Свет позива на метле и обранице, али он поштује закон. „Бранник“ и ако је научио на овакве нитковске подвале, као да види и сам да је свог пута сувише далеко забрадио, и да му и од његових паметнијих и трезвенијих, које слепило мржње није толико избезумило, као његовог маторог госу, неће то веровати, те се сам правда овако: ми нисмо то све измислили, ми смо чули из поузданог извора, а нисмо измислили, нити је „Бранник“ метнуо у уста народу те речи“. А што се већ унапред правдаш „Браниче“?! Зар увиђаш да се у твоје речи ништа не верује. И што се издајеш да си научио да измишљаш, и другом у уста подмећеш. Но небој се, ни они неуки у српском народу неће за тобом, јер те и они већ добро познају.

Зна наш народ добро да је српска народна радикална странка учинила све што може да се тај законски предлог не прими за закон. Зна тај народ српски, да је радикална странка држале велике народне зборове против њега; српске црквене општине оградиле се. Зна српски народ, да су радикални посланици на угарском сабору говорили против њега, а др. Јован Манојловић метнуо у говору свом, против тог тада још законског предлога две дебеле књиге са тридесет хиљада потписа на председнички сто, све потписе српских жена, матера и кћери, којим су бранили свој српски језик. И зна да су све те потписе скупиле жене матере и ћерке српских радикала.

И дал' је могла српска радикална странка и српски радикални посланици више? Зар да су се њих три човека потукли са целим сабором или да је српска народна радикална странка узбунила народ, да страда? Што нису Румуни, којих има три милиона, и што нису Словаци, којих има далеко преко два милиона, могли да спрече да тај законски предлог непостане законом? А не ма којих нас ни двадесети део њихов нема? Зна то „Браниче“ све српски народ а познаје и тебе и твоје клевете. Питај и те пиљарице за твог маторог госу, па ћеш доста чути. Је су радикали криви и томе, што су у Славонији и Срему на свима школама скоро, па и у чисто српским местима натписи хрватски?! Зар се тако поштује братска равноправност народна верска и језичка? Ал да! тамо у државним стварима води реч хрватско српска коалиција, а ту су твоја браћа православни Хрвати, којима је чак и автономија наша шугава.

Све те мане и клевете измислио је „Браниче“ твој госа са својим велеумима. Позивамо га да с њима заједно, ал и он баш сам главом неизоставно, оде с нами ил да се тамо нађемо у срцу тог новосадског српског народа, у јозановски крај, салаше и салајку, па ће чути и видети, кога проклиње српски народ. А да о метлама и обраницама ни писнути неће о том смо уверени, као што смо кадри и своју русу главу дати, да се нашем позиву одазвати несме.

Друго је нешто по среди. Зна невољно госа „Бранаков“, да га новосадски ратари српски добро познају, њега остарелог грешника. — Није то у „Бранику“ ни написано за њих. Читави деньови „Бранника“ шаљу се и у најзабитије српске крајеве. Ту се нада тај стари грешник, да ће можда раздражити народ и клевете му уродити плодом, да мало замути. Али срећа веља, што га већ и ту знају, јер је он у клеветама и потказивањима превазишао са својим „Бранником“, и умрлог Јоту и његов познати „Турски Народ“.

Куда тежи самосталство?

Самосталски главни орган истиче бескрајно велику националну дужност српског самосталства у Хрватској. Нарочито се безграничено хвалио неки Милић у 58. броју „Србобрана“ том „новом идејом, новом вером а старом косовском идејом, која је препорођена, окупана духом времена“. Милић је у својим писмима из Србије певао славопоје самосталству браће Прибићевића, јер је и сам члан те породице. Отишао је у Србију, да отуд пише писма „Србобрану“ и у њима истаче, да Србија још живи у мраку. Отишао је тамо, да у писмима истиче самосталство као спас Србије и Српства — јер је самосталство нова вера а стара косовска идеја, коју су браћа Прибићевићи уз благослов великохрватских политичара препородили и окупали духом времена и обукли у великохрватску одећу.

Колико је Милић занесен великохрватским самосталством, доказ су његове тврдње, да је данас Хрватска средиште Српства, а не Србија. На место Србије данас је Хрватска са својим самосталством народни пламен. Она је средиште свему народном животу, па с тога Милић (Прибићевић) у име Србије жели, да самосталство, нова вера и идеја, која се родила у Хрватској (Славонију не спомиње, јер је њу прогутала великохрватска идеја) — дође и у Србију. Он озбиљно тврди, да је то баш и прека потреба. Зато он поручује Светозару Прибићевићу, да отуд — из Загреба покаже Србији пут, којим треба одсад да иде, па да доспе у крило јединоспасавајуће вере самосталске. Светозар треба Србији да отвори очи и да је одушеви препорођеном косовском идејом, којој је крајња мета стварање Велике Хрватске. Та браћа су и онако већ признала, да ће и у Старој Србији и Македонији аустријска војска створити Хрвате — као и у Босни и Херцеговини, које земље у „Бранковом Колу“ прогласише хрватскима.

О велики Светозаре, спаситељу Српства, смилуј се јадној Србији и помози јој! То је смисао Милићевог писма у 58. броју „Србобрана“. Милић баш озбиљно вели своме брату Светозару: „Код вас (т. ј. у Хрватској) је рођена идеја (православног Хрватства), ви сте пронашли серум, ви га морате да пелцујете целом народу, па и Србији, јер она је само део један његов, у ову ствар најмање упућен“. Човек би се могао насмејати овим речима, јер здрав разум није их могао диктирати. Али браћа Прибићевићи не раде и не пишу овако само из лудости. Они то раде с планом стојећи у служби великохрватске идеје. Они се за њу својски заузимају. Они су пронашли у Србији досељене Хрвате из Глине. Њихов је изум један народ са два имена. Од њих је потекла мисао, да је Српство то исто што и Хрватство, па зато им је Српство излишна ствар. Њима је Велика Хрватска исто што и Велика Србија.

У своме заносу ето читају лекције чак и Србији и причају јој озбиљно, да је они морају препородити. Милић вели: самосталство је стало на ноге у горњој Хрватској, Банији и Лици, прогутало је све око себе, прешло у средњу Хрватску, Срем, запљуснуло га је, а преко њега и обале Србијине. Дакле има три Хрватске. — Славонија је по „Србобрану“ средом, а кићени српски Срем доња Хрватска. Тако ето пише лист, који се зове „Србобран“. Тако пише у њему човек, који је отишао у Србију, да га хлебом храни. Из захвалности похрватио је Срем а прети и Србији, тој јадној Србији, која неће да разуме великог Светозара и да прими његов серум па тако да падне у крило мајке Хрватске, која је данас са својим самосталством средиште свега Српства. Самостална и независна Србија са својом војском и интелигенцијом најмање је упућена у ову ствар вели Милић, дакле не схваћа велико-хрватску мисао, зато ће морати велики Светозар да јој пелцује свој велико-хрватски серум. Велики Светозар треба да и Србију увуче у оквир Велике Хрватске. Па друкчије не може ни да буде, кад Србија нема синова, као што је велики Светозар, па с тога и не може да буде средиште Српства. Хрватска је средиште, јер у њој живи, ради и шири самосталску идеју велики Светозар. Она је због тога јача од Србије, мада нема ни своје војске ни независности.

Стрепи Србијо! Нисн умела да родиш сина као што је велики Светозар. Стрепи, јер идеје великога Светозара преко доње Хрватске. т. ј. Срема запљускују већ и твоје обале. Да је велики Светозар у Београду онда би он теби, Србијо, довукао Хрватску, али овако ће он тебе као шлеп прикачити за лађу Велике Хрватске, на којој је он обичан аргатин. Нема ту шале, јер Милић озбиљно тврди (158. број „Србобрана“), да до Светозара Прибићевића много стоји, хоће ли се Србија, пре или касније таталасати у новом (велико хрватском) послу. Да, да, велики Светозар већ стоји на обали Саве и чека час, када ће победоносно ући у „Србију, да је освоји за велико-хрватску идеју. Јадна Србијо, шта си до-

чекала, да те Лика препероди косовском идејом...

И овај сулуди испад у 158. броју "Србобрана" открива јасно планове браће Прибићевића. И тај испад казује, у чијој су служби они. А да су тако семе посејали у све три Хрватске (горњу, доњу и средњу) доказ су изјаве самосталских занешењака о једном народу са два имена и о Србству као излишној ствари. Ко све то не види, тај је слеп код очију. =

Суђење у Црној Гори.

Ток расправе ни најмање се не свиди Томановићевој влади и дворским круговима. Нису задовољни ни са Рајковићем, који је сад стављен лице у лице са онима, које је обедио, вели, да ови нису за заверу знали. Занимљив је врло исказ гимназисте Кантића. Вели да је при истрази присиљен био разним претњама и мучењима, да исказе и потпише онако како је исследна власт хтела. Пред судом износи праву истину. О завери и о бомбама није знао нити зна шта. Још је много значајнији исказ бившег црногорског министра правде Рајчевића. Није учествовао у никаквој завери нити збору на Гомановој ливади. Примио је писмо од Васе Ђулафића, но држао је да је то удешено против њега од полиције. — Ни о бомбама није имао ни појма. Протестује што раније није преслушан и што му је председник суда Гојнић; и доказује да је овај много раније знао о завери док се о њој ни чуло није. Износи говор Гојнићев са Вујачићем, који је овоме све казао, и због чега свако мора помислити, да је ствар са писмом Ђулафића удесили полиција. Рајчевић даље износи, како је тужба против њега састављена у полицији и сад му суде по делу, о коме нема ни појма. Председник Гојнић је бесно прекинуо Рајчевића у његовој одбрани, прекинуо претрес и наредио да се Рајчевић уклони из седнице. — Рајчевић је тог дана у апсу кажњен глађу. Председник суда Гојнић почиње да се влада врло насилно. Не дозвољава читање записника првог испитивања у коме окривљени говоре о зверству и мучењу полицијском и изнуђавању исказа. До сад је несумњиво доказано да бомбе не потичу из Србије и да се у целој овој удешеној жалосној ствари, нарочито и ишло затим да се осумњичи Србија и њени кругови.

Калуђерски мајалис.

Још у уторак задовољно се размахао Политов стуб православља, економ Методије, по Карловци као званица придворних калуђера за среду на мајалис, који се у патријаршеском винограду у „Боцки" одржао. Позвани су били и ситни и мали и крупни и велики који њима припадају а нарочито „прослављени" катихета земунски и управитељ манастирске штампарије фра Думитар Руварац. Позвани су били и професори на челу са Швалерипијаном, па и надворник народних добара барон Рајачић. Да ли су сви били не могу да знадем, јер се ишло у два правца. Један што води преко „белила" а други преко „дударе". Овуда се је вратио фра Думитар са поп-ексером, као прве лаште, после чашћа. Однето је јагњаца и прасића, четворка вина и две стотине сода-воде. И за ову ће четворку сигурно рећи кдлуђери, да је саборски одбор попио, као што је и оних 60 хектолитара нестало из оставине патријархове. За већу сигурност своју и да их не би нико узнемирио у весељу позвали су и повереника сигурности Федора Пајдака који се радо и вољно калуђерским славама одазива.

Било је, кажу, и наздравица, а нарочито је Швалерипијану наздрављено као бити имајућем владици.

Сутра дан, по мајалису, нису смирени оци видили један другом леђа, а надничари су причали, како су видели пијане калуђере и ишаране путеве за смиреним оцима. Таки нам подобајут!

Економ Методије унапређен

У недељу 18. (31.) маја у дворској капели, одржао је администратор патријаршије наше господин епископ Лукијан архијерејску службу, на којој је произвео познатог „стуба православља" дворског економа Методија за јеромонаха. До сад је он био јерођакон, дакле унапређен је у чину. Ово је прво одликовање од г. администратора, а да ли за заслуге Методијеве, који се својој претпостављеној вл сти, саборском одбору противно. Бележимо ово „вјечнаго воспоминанија" ради.

Да ли је Милорад Терзић радикал.

Један од оне тројице, што су се уписали на загребачки универзитет, јесте Милорад Терзић, правник трећега течаја. „Србобран" и хрватски листови а по њима и „Бранник" раструбили су одмах, како је Терзић радикал, те се онда за тај усамљен поступак Терзићев оборише гадним испадима на целу радикалну странку. Ми смо од једног свог пријатеља из Загреба добили извешће, да Милорад Терзић није био члан клуба радикалне омладине на загребачком универзитету, а морао би бити да је отворен радикал, даље да је Терзић радио у „Србобрану" и преводио им чланке. Исто тако се види и из изјаве, што је Терзић објавио у „Уставности", да се он нигде не издаје за радикала и отворено признаје, да није кортешовао за радикалног кандидата Костића. Свој упис на универзитет правда Терзић тиме, што у Загребу има своју зараду и живи од ње, а кад би отишао у иностранство био би приморан да живи од милостиње. Терзић износи даље и своје посебно уверење о догађајима на загребачком универзитету. Према томе разбор и пристојност би захтевала, да они који се не слажу са поступком Терзића, да се са њим сами обрачунају, а не да на радикалну странку сваљују одговорност за поступак једнога човека, који није отворен присталица њен. Ти испади тим мање основа имају, у колико има омладинаца који се отворено признају за радикале и који су такођер напустили универзитет. Толико у одговор на оне испаде.

Руски цар и — пловидба ваздухом

Кад су у најновије доба учињени неки успели покушаји на пољу пловидбе ваздухом, свет их је радосно поздравио. Свима је јасно било, да ће се ваздушне лађе моћи врло корисно употребити у животу. Нарочито се очекује измена ратне вештине. Али и руски незадовољници увидеше, да им пловидба ваздухом може много помоћи. Сви могући покушаји да дођу до двора и да га заједно са царем баце у ваздух, нису могли успети, јер није било могуће доћи до двора. Полиција је увек ушла у траг сваком покушају. Зато се од најновијег времена почеше руске нихилисте бавити пловидбом ваздуха. Далековидна руска полиција одмах је сазнала за крајну мету тог занимања, те известише о свему и цара. И цар изда наредбу, да се у Русији не смеју правити покушаји пловидбе ваздухом. Ма колико да је руским властодршцима стало до одржања царевог живота, ипак је сувише несавремено и натражњачки, томе за љубав запречавати развиће једне тако важне граде технике, као што је пловидба ваздухом.

Оживела.

Како јављају из Будимпеште, у оћини Шоборшину се обесила једна женскиња, удовица једнога раденика. Дошла већ беше и комисија да је пара. Таман лечник спремио да отпочне парање, кад али спази неке знаке живота на лешини. Одмах покуша да је оживи и кад једно пола сата доцније већ је она женскиња дошла к себи. Сад се налази у лечничкој нези.

Глад у Африци.

У енглеским насеобинама у Африци влада глад. До сад је помрло од глади на четир хиљаде људи. Влада је учинила кораке, да се невољницима притекне у помоћ, али због рђаве године не ће се моћи избећи зло, и идућих месеца очекује се велика оскудица.

ЛИСТАК.

Модерно робље.

Роман

из живота босанских Срба.

Написао

Бошко Петровић.

(Наставак.) (127)

Владин савјетник прекине даљи говор чврсто увјерен да је увјерио Боривоја Хаџи - Костића о истинитости реченог. Био је потпуно увјерен, да ће Боривој Хаџи-Костић мислити о т ме, о чему и сам мисли, наиме о великим културним интересима аустријске управе послије окупације амо, а то мора бити довољан разлог пред сваким Србином, да се поклони тој управи и призна и ред и управу.

Но Боривој Хаџи Костић није мисл о о ономе, што је владин савјетник желио да овај мисли.

— Без сумње да србијански поли ичари имају доста разлога што су тако исказали своје ми лење — проговори Боривој Хаџи-Костић послије дужег ћутања.

— У остатом о томе не ћемо даље говорити то је доис а без предметно прекине га брзо владин савјетник.

— Већ је то главно д нам Срби нису доста одани, пак зато и чине нами многе неприлике, а себи још веће штете. Да не идемо далеко већ да пређемо на Вас драги господине! Зашто сте например ви још ето као ђак почели да тјерате ту нетолерантну политику према нама, да смо морали, и били принуђени, да вам не дамо дотле мјеста, док се не би уверили, да нисте револуци нарац, нити вам крвни непријатељ Да нисте то чинили, ви би данас били свој господар хја, а сами ће те знати шта то за вас значи

Ту наступа оно интересовање у души Боривојевој када ништа друго не чује, ништа друго не види, ништа друго не мисли вач о ономе, што види и слуша пред с бом, жељно чекаше коначан одговор на његову молбеницу и не имађаше једне ријечи да прекине ово излагање, с ким се Боривој Хаџи-Костић на другом мјесту не би сложио још лане остао дужан с приговором

(Наставиће се.)

Брзојави „Застави".

Стигли 19. маја

Скупштински избори у Србији.

Београд. Избори посланика за народну скупштину извршени су у највећем реду уз велико учешће бирача Изабран је 81 радикал. 46 самосталаца, 16 либерала, 8 напредњака и 1 социјалист. Идуће недеље биће ужи избори у 8 срезова и то махом варошима Алексинац, Пирот, Пожаревац. Смедерево, Ужице, Врања. Лесковац. Старији се радикали надају, да ће добити још 4 мандата. Влада би према томе имала 85, а опозиција 75 посланика.

Угарски сабор.

Будимпешта. У данашњој седници поднео је Апоњи законски предлог о бесплатној настави. Сабор је због католичких духовских празника одгођен до идуће среде.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

НОВА КЊИГА.

НОВА МАНАСТИРСКА УРЕДБА
(за српску православну карловачку митрополију)
Написао:
ЈАША ТОМИЋ.
Цена 20 потура.

У овој књизи расправља се нова манастирска уредба, има нових статистичких података о нашим манастирима и на крају је отштампана цела уредба.

Препродавци добијају 33% попуста.

П ручбине ваља слати на
Косту Леру
у Н. Сад.

НОВА СРПСКА АГЕНТУРНА И КОМИСИЈОНАРНА РАДЊА
Бешлин и Шипош
у Новом Саду
Ћурчинска ул. бр. 11.
прима све врсте осигурања против ватре, леда телесне озледе и обезбеђење људског живота по најповољнијим условима.
Тарифе и обавештаје дајемо бесплатно. 591 4—12

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Потписани овим изричем јавно захвалност „Задрузи за узајамно осигурање мираза у Митровици", која ми је потпуно исплатила осигурани мираз, за моју кћер Мару Рајковић удату Продановић, те препоручујем исту задругу свима, који себи или својој деци мираз осигурати мисле.

Мираз се постизава после навршења једне године дана.

Задруга шаље проспект својих правила на захтев свакоме.

У Нештину месеца маја 1908.
Андрија Рајковић,
637 2—3 начелник.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.